

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

การเร่งพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้สิ่งแวดล้อมยิ่งจะมีสภาพที่เสื่อมโทรมเร็วขึ้น จนทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างประชาชนหรือรัฐอยู่บ่อยครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบัน ยังไม่สามารถจะอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมปัจจุบันได้โดยเฉพาะในคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ซึ่งหากผู้ที่ได้รับความเสียหายได้ดำเนินคดีพร้อมกันแล้วในแง่การพิจารณาคดีของศาลย่อมจะทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีและอาจส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกิดความแตกต่างกัน ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาสั่นคลอน อาจกล่าวได้ว่า ทำให้กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบเป็นไปอย่างไรประสิทธิภาพ ในแง่ของผู้ดำเนินคดีก็ยังทำให้ผู้ดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนกันโดยใช่เหตุ ทั้งยังทำให้เสียเวลาเกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของผู้ต้องเข้ามาดำเนินคดี ซึ่งจะทําให้บุคคลทั้งหลายนั้นมีภาระเพิ่มมากขึ้น จนอาจทำให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวมได้ นอกจากนี้ ในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากการการรักษาสิทธิหรือการเยียวยาทางกฎหมายยังเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่สามารถจะแสดงให้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างจริงจังแล้ว กฎหมายจึงอาจเปรียบได้เหมือนเสือกระดาษที่ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง ท้ายที่สุด ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ย่อมจะบานปลายและไม่สามารถจะเยียวยาให้กลับสู่สภาพเดิมได้

จากวิจัยฉบับนี้ผู้เขียนได้นำเสนอถึงลักษณะของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ได้ปรากฏในทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law และ Civil Law เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าโดยแนวคิดและหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาของการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่จะมีผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมากได้เป็นอย่างดี

แม้กระนั้นก็ตามในประเทศไทยยังไม่มีกฏบังคับใช้กฎหมายลักษณะการดำเนินคดีแบบกลุ่มดังที่ปรากฏอยู่ในหลายๆ ประเทศ ปัญหาของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ยังคงมีอยู่และสภาพการทำลายนั้นก็มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นมลพิษด้านอากาศ น้ำ ดิน ล้วนทำให้เห็นได้ว่าประชาชนทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับอันตรายจาก

ปัญหาสิ่งแวดลอมครั้งเดียวกันนี้ได้อย่างชัดเจน ผู้ที่ได้รับความเสียหายทุกคนจึงควรได้รับการเยียวยาโดยกฎหมายจากการกระทำของผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมครั้งเดียวกันนั้น

ในคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก เนื่องจากการกระทำของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษรายเดียวกัน โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษไม่ว่าจะได้กระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ อันเป็นการละเมิดต่อผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งมีประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ใช้เรียกร้องอย่างเดียวกัน พยานหลักฐานชุดเดียวกัน หากได้นำลักษณะการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว โดยผู้เสียหายแต่ละคนไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีหรือเข้าเป็นคู่ความในคดีด้วยตัวเอง จะส่งผลให้จำนวนคดีของศาลลดลงเป็นจำนวนมาก ทั้งยังช่วยให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะใช้พยานหลักฐานสามารถนำสืบได้คราวเดียวกัน และสามารถจะคุ้มครอง เยียวยาผู้เสียหายได้ในครั้งเดียวกัน นอกจากนี้ การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังขจัดปัญหาความแตกต่างในผลแห่งคำพิพากษาในคดีด้วย เนื่องจากคำพิพากษาจะผูกพันคู่ความและสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่ไม่ได้แสดงเจตนาจะออกจากกลุ่ม

อย่างไรก็ดี การจะเยียวยาให้สังคมได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ไม่เพียงแต่จะต้องมีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่อำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับสภาพสังคม แต่การพัฒนาสิ่งที่เป็นสาระแห่งกฎหมายหรือกฎหมายสบัญญัตตินั้นก็ต้องเดินเคียงคู่กันไปเพื่อยังความยุติธรรมให้ปรากฏตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังจะเห็นได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือส่งเสริมสิ่งแวดล้อมอยู่มากมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกังวลในปัญหาร่วมกันของมวลมนุษยชาติ สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แม้ว่าจะเป็นฉบับที่ได้ยกเลิกไปแล้ว แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงร่องรอยความคิดและความต้องการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยประชาชนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสาขาอาชีพใดก็ตาม ในด้านกฎหมายจึงควรที่จะพิจารณาและทำการปรับปรุงให้ทันกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเสมอ เพื่อให้เป็นไปตามการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้ศึกษาถึงแนวทางในการนำลักษณะการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะในทางแพ่งมาแล้ว ทั้งที่เป็นกฎหมายต่างประเทศและร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ...ซึ่งว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ผู้เขียนจึงใคร่ขอที่จะเสนอแนะเพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ควรเร่งให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมแก่สังคมปัจจุบัน ที่มีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากให้ได้รับการเยียวยาด้วยกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

2. ความเป็นผู้เสียหาย ตามร่างพระราชบัญญัติฯ ได้จัดให้มีลักษณะการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการเป็นผู้เสียหายที่ถูกกระทบสิทธิจึงยังต้องเป็นไปตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งยังไม่เหมาะสมต่อการเป็นผู้เสียหายในทางสิ่งแวดล้อมนัก หากได้มีการบังคับใช้กฎหมายลักษณะการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วก็ตามแต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องการพิสูจน์ถึงการได้รับการโต้แย้งสิทธิ กล่าวคือ หากความเสียหายนั้นยังไม่ปรากฏก็ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

3. ควรให้สิทธิจำเลยในการร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเช่นเดียวกับโจทก์ ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องหลายคดี เนื่องจากจำเลยมีสิทธิที่จะถูกฟ้องคดีเพียงครั้งเดียวจากการกระทำในครั้งเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อจำเลยและจะทำให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

4. ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมควรจัดให้มีการยกเว้นหรือจัดให้มีกองทุนในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากผู้แทนคดีฝ่ายโจทก์ต้องรับขอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมด จึงเป็นการสร้างภาระแก่โจทก์มากเกินไป ท้ายสุดอาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามาเป็นผู้แทนคดีได้ จนไม่มีการดำเนินคดีนั้นต่อไป

5. อายุความตามร่างพระราชบัญญัติฯ แม้จะได้มีการกำหนดว่า “...ให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงนับแต่วันที่โจทก์ได้ยื่นคำร้องขออนุญาตดำเนินคดีแบบกลุ่ม” อันเป็นการแสดงว่าอายุความของสมาชิกกลุ่มจะไม่เคยสะดุดหยุดลงจนกว่าโจทก์จะได้มีคำร้องขออนุญาตดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ตาม แสดงว่าอายุความในคดียังคงเป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติอยู่เช่นเดิม ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้ก็ยังไม่มีความเหมาะสมกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง เนื่องจากในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีการใช้ระยะเวลาในการแสดงอาการซึ่งอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติยังไม่มีความเหมาะสมในการเยียวยาสิทธิที่ผู้ได้รับความเสียหายควรจะได้รับ

6. การฟ้องคดีทางด้านสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทางด้านวิชาการหรือความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างสูง ซึ่งเอกชนผู้ได้รับความเสียหายโดยส่วนใหญ่จะไม่มีมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนี้จึงอาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีของคนอื่นๆ ไปด้วย

7. เนื่องจากหลักการดำเนินแบบกลุ่ม มีสาระสำคัญอยู่ที่คำพิพากษาในคดีที่ผู้เสียหายคนอื่นฟ้องแทนนั้นจะมีผลผูกพันผู้เสียหายคนอื่นๆ ด้วย หากการฟ้องคดีโดยผู้แทนนั้นศาลยกฟ้องหรือ

มีคำพิพากษาออกมาในทางที่เป็นโทษต่อผู้เสียหาย คำพิพากษานั้นย่อมจะมีผลผูกพันผู้เสียหายคนอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ฉะนั้นหากผู้เสียหายที่เป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายคนอื่นๆ เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนอันเป็นการทุจริต แกล้งดำเนินคดีให้ศาลพิพากษายกฟ้องซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายคนอื่นๆ ได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้นอีก จึงนับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยมาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดโทษของผู้แทนกลุ่มที่กระทำการโดยทุจริต